

Resultaten van Slechtvalken in Oost- en Midden-Brabant in 2022

Peter van Geneijgen

In Oost- en Midden-Brabant zaten in 2022 naar schatting 43 tot 50 territoriale Slechtvalkparen. Daarvan waren er tenminste 24 succesvol met uitgevlogen jongen. Het broedsucces is sterk afhankelijk van kunstmatige nestvoorzieningen. Slechtvalken bouwen zelf geen nesten. Ze kunnen hooguit een nestkuiltje graven, of gebruiken oude nesten van andere vogels van tenminste het formaat Zwarte Kraai.

Broedsucces

In totaal werden er 20 nesten gecontroleerd (zie tabel). Hiervan waren er 17 succesvol. Bij één paar kwam het legsel niet uit en twee andere paren kwamen niet eens tot eileg. Het oude broedpaar van ASML in Veldhoven moest in 2021 al uitwijken door de vele aanvallen die het te verduren kreeg van valken die een eigen plek probeerden te bemachtigen. Dit jaar was het niet anders met vier verschillende mannetjes en zelfs vijf verschillende vrouwtjes die hun geluk kwamen beproeven. Het oude broedpaar week uit naar Eindhoven HTC waar ze alsnog een 4-legsel produceerden. Het succes was

echter van korte duur want rond 20 maart werd het territorium overgenomen door een nieuw vrouwtje en was het afgelopen met dit broedsel. Bij ASML vestigde zich uiteindelijk een nieuw paar maar niet meer op tijd voor een broedsel.

Onvolwassen Slechtvalk op de Catharinakerk in Eindhoven, 28 mei 2022 (Frans Hijnen)

Ook in de Mortel waren territoriale gevechten er waarschijnlijk de oorzaak van dat er geen eieren gelegd werden.

In totaal vlogen er uit de 17 succesvolle nesten 47 jongen uit. Dat is gemiddeld 2,76 jongen per succesvol paar en gemiddeld 2,35 per gecontroleerd paar (20). Er werden meer mannetjes geboren (63,8%) dan vrouwtjes. Dat is een flink mannenoverschot vergeleken met het langjarig gemiddelde van 53,4%.

Bij de later gestarte broedsels neemt het aandeel mannetjes toe. Dit gaat van 46,7% bij een legbegin in de eerste 5 dagen van maart naar 66.1% in de laatste dagen van maart, vergelijkbaar met het verloop van de seksratio bij Havik. Het gaat in ons geval echter om slecht 17 nesten waarover de geslachtsverhouding berekend kon worden. Bij zo'n klein aantal speelt toeval een grote rol.

Het legbegin kon voor 15 nesten worden berekend en lag gemiddeld op 11 maart met een spreiding van 25 februari tot 29 maart. De legselgrootte voor 15 nesten was gemiddeld 3,4 eieren met een spreiding van 2 tot 4. Door het niet uitkomen van eieren

en sterfte onder de pas geboren kuikens ligt de broedselgrootte lager met een gemiddelde van 2,8 jongen (over 19 nesten). Bij de oudere kuikens komt bijna geen sterfte voor.

Verspreiding

Slechtvalken jagen het liefst op trekvogels die in de open lucht vliegen en proberen deze met hun snelheid te verrassen. Ze zitten daarom graag op hoge punten met weids uitzicht. De eerste broedparen in Nederland zaten dan ook op reusachtige koeltorens, zendtorens en industriële schoorstenen van 100 meter hoogte of zelfs meer. Nu de dichtheid toeneemt zijn dit soort plekken allemaal bezet en komen lagere zitplaatsen zoals hoogspanningsmasten en kerktorens in zwang, zolang ze maar boven de omgeving uitsteken. In Brabant zijn kerktorens met 48% inmiddels de belangrijkste zitplaatsen. Dat was 15 jaar geleden wel anders. Toen zat er in heel Nederland nog geen enkel broedpaar op een kerk. Alleen overwinterende vogels uit het Noorden maakten er gebruik van, met name in open landschappen langs de kust.

Hoogspanningsmasten komen met 18% op de tweede plaats gevolgd door woon- of kantoortorens (10%), fabrieksgebouwen (10%) en zendtorens (6%). Waar voldoende van dit soort structuren voorkomen zitten

de paren ruim drie kilometer uit elkaar. De kortste afstand is 1,95 km maar dat gaat alleen als er meer ruimte is naar een andere richting, anders is er te veel overlap van jachtgebieden en ontstaan er conflicten met de burens. In het gebied Eindhoven-'s-Hertogenbosch-Veghel is de gemiddelde afstand tussen de paren nu 5,52 km (n=40), met een spreiding van 1,95 tot 10,43 km.

Adulte vrouw Slechtvalk bij het Evoluon in Eindhoven, 17 mei 2020 (Frans Hijnen)

Misschien is er nog een lichte toename mogelijk maar veel kan er niet meer bij. Vooral in grote heideontginningen, bossen en natuurgebieden lijkt de dichtheid lager te zijn. Deels zijn deze gebieden echt ongeschikt omdat er geen zitplaatsen zijn met weids uitzicht, maar waar hoogspanningsmasten staan zou nog een kleine uitbreiding te verwachten zijn. Het is echter goed mogelijk dat hier toch al Slechtvalken zitten die aan de aandacht zijn ontsnapt. Ze zijn hier minder honkvast en

kunnen zich in opeenvolgende jaren wel vier kilometer verplaatsen afhankelijk van de beschikbaarheid van Kraaiennesten.

Dankwoord

De hieronder genoemde personen wil ik van harte bedanken voor hun inzet bij het plaatsen en onderhouden van nestkasten en webcams, het terugzetten van net uitgevlogen jongen die op straat belanden en niet minder belangrijk, zo niet belangrijker, het doen van waarnemingen, ringaflezingen en nestcontroles alsmede het verzamelen van prooiresten en ruiveren. Zonder hen zou bijgaand overzicht met broedparen en broedbiologische gegevens een heel stuk korter en minder nauwkeurig zijn geweest: Ben Akkermans, Dorine van Asten, Piet van Asten, Annemiek Backx, Wil Beeren, Johan de Boer, Peer Busink, Toon Dolphijn, Dirk Eijkemans, Corine Goldschmidt, Marja Goossens, Ben van Gorkum, Frans Heijnen, Maarten Hermens, Rien van Hoessel, Frits van Hout, Kees Klopping, Hanny Kompanje, Paul Kreijger, Chris van Lieshout, Karel van Lin, Jaap van der Linden, Yvonne van der Maat, Martin Manders, Rinus Manders, Tim Raats, Marco Renes, Carel van der Sanden, Stefan van Schaik, Jan Staal, Jeroen Spermon, Rinus Sterken, Arno Teunissen, Jan van den Tillaart, Huub Toonen, Martin Vink, Martien Vorstenbosch en Jo van Zanten. ■

Locatie	Dominante zitplaats	Nestgelegenheid	Legbegin	Legselgrootte	Broedselgrootte	Sexratio
Asten	kerktoren	nestkast				
Beek en Donk	kerktoren	geen				
Berghem	kerktoren	boog in galmgat			3	
Best	kerktoren	nestkast				
Boekel	hoogspanningsmast	geen				
Boxtel	kerktoren	geen				
Budel, zinkfabriek	silo	nestkast			3	2♂, 1♀
Cuijk, Martinuskerk	kerktoren	nestkast				
De Mortel	zendtoren	nestkast		0		
Diessen	Kerktoeren	geen				
Eindhoven, Catharinakerk	Kerktoeren	nestkast	9 maart	3	2	1♂, 1♀
Eindhoven, Evoluon	klokkentoren	nestkast	17 maart	3	3	3♂
Eindhoven, Phillips kantoor Vredenoord	Kantoortoren	geen				
Eindhoven HTC	woon- of kantoortoren	nestkast		4		
Erp, kerktoren	kerktoren	nestbak	4 maart		3	1♂, 2♀
Gassel, Kraaijenbergse plassen	hoogspanningsmast	nestkast			3	
Geffen, Hooikampen	hoogspanningsmast	geen				
Geldrop	kerktoren	nestkast	14 maart	3	2	1♂, 1♀
Gemert	hoogspanningsmast	geen				
Haaren	Kerktoeren	geen				
Haps	kerktoren	nestkast				
Haren	zendtoren	nestkast	15 maart	4	4	3♂, 1♀
Heeswijk-Dinter	kerktoren	geen				
Helmond CBD	fabrieksgebouw	nestkast		4	3	1♂, 2♀
Helmond Watertoren	watertoren	geen				
's-Hertogenbosch, Provinciehuis	kantoortoren	nestkast	10 maart	4	2	2♂
's-Hertogenbosch, Noord	fabrieksgebouw	nestkast	16 maart	3	1	1♂
Hilvarenbeek	Kerktoeren	nestkast	25 februari		4	2♂, 2♀
Liempde	kerktoren	nestkast	7 maart	4	4	2♂, 2♀
Mierlo	zendtoren	nestkast	29 maart	2	2	1♂, 1♀
Moergestel, Pijnendijk	kerktoren, hoogspanningsmast	geen				

Locatie	Dominante zitplaats	Nestgelegenheid	Legbegin	Legselgrootte	Broedselgrootte	Sexratio
Nuland, Achterste Nuland	hoogspanningsmast	geen				
Oirschot	kerktoren	nestbak		2		
Oisterwijk	Kerktoeren	geen				
Oss, Agrifirm	voederfabriek	ventilatiekoker				
Oss, watertoren	watertoren	geen				
Schijndel	kerktoren	geen				
Sint-Michielsgestel	Kerktoeren	geen				
Sint-Oedenrode	kerktoren	nestbak				
Someren	hoogspanningsmast	nestkast				
Tilburg, Westpoint	woon- of kantoortoren	nestkast	11 maart	4	3	1♂, 2♀
Tilburg, Broekhovense Kerk	kerktoren	nestkast	8 maart		2	1♂, 1♀
Uden	kerktoren	nestkast	16 maart	4	3	3♂
Veldhoven, ASML	woon- of kantoortoren	nestkast		0		
Vlijmen, Het Luisbroek - Polder Van Bokhoven	hoogspanningsmast	geen				
Vught	Kerktoeren	nestkast	8 maart	4	3	3♂
Veghel, Agrifirm	fabrieksgebouw	nestkast	13 maart	3	3	2♂, 1♀
Gemiddeld			11 maart	3.4	2.8	
Aantal nesten			15	15	19	30♂, 17♀

*Onvolwassen Slechtvalk bij het Beuven,
16 april 2021 (TH)*

